

Az emelkedő infláció kezelése az ágazati kollektív bértárgyalások során

Bevezetés

Az Európai Bizottság 2023. tavaszi gazdasági előrejelzése szerint az uniós infláció 2023-ban 6,7%-ra csökken (a 2022. évi 9,2%-ról), majd 2024-ben 3,1%-ra mérséklődik. Bár az általános infláció a várakozások szerint az energiaárak jelentős visszaesésével párhuzamosan a továbbiakban is csökkenni fog, az energiaárakat nem tartalmazó maginfláció az előrejelzések szerint magas szinten, 2023-ban 6,9%-on, 2024-ben pedig 3,6%-on marad.

Az Európai Központi Bank 2023-ban bejelentette, hogy az infláció az előrejelzések szerint túl sokáig marad túl magas, ezért folytatja a kamatemelést; 2023 májusában 25 bázisponttal emelte a kamatlábakat, hogy 2025-re biztosítsa a középtávú 2%-os inflációs cél teljesülését.

A makrogazdasági adatok és az előrejelzések azt mutatják, hogy az infláció tovább csökkenti a háztartások, a munkavállalók és a fogyasztók vásárlóerejét (annak ellenére, hogy a fenyegető recesszióval kapcsolatos kockázatokat figyelmen kívül hagyták).

Szakpolitikai háttér

A Bizottság előrejelzése szerint a reálbérek 2023-ban csökkenni fognak, az infláció pedig továbbra is aláássa a munkavállalók és a háztartások vásárlóerejét, bár az év vége felé a reálbérek enyhe emelkedése várható. A bérekkel kapcsolatos ezen tendencia nem tükrözi a megélhetési költségek emelkedését; a nominálbérek növekedésének mértéke az inflációs ráták alatt marad, ami a vásárlóerő további csökkenését eredményezi a munkavállalók számára, akiknek a bérei a közeljövőben valószínűleg nem fognak felzárkózni az inflációhoz.

A kormányok átfogó mentőcsomagokat vezettek be, amelyek célja, hogy enyhítsék az infláció által a háztartásokra és a családokra, valamint a különféle ágazatokra gyakorolt hatásokat. Széles körben alkalmaztak költségvetési intézkedéseket, például adócsökkentést. Ezek az intézkedések általában átmenetiek szoktak lenni, de a jelen helyzetben rendszeresen meghosszabbítják őket. A németországi inflációs támogatás kivételével ugyanakkor szinte nem volt olyan konkrét intézkedés, amely befolyásolta volna a kollektív bértárgyalásokat.

Fő megállapítások

A kollektív bértárgyalási rendszerek és a bérmegállapítási mechanizmusok EU-szerte nagyon eltérőek. Jelentős különbségek vannak a tárgyalások meghatározó szintje és az e szintek közötti kapcsolatok tekintetében.

A bérimdexálás célja, hogy a bérek alakulását a megélhetési költségek tényleges változásához kösse annak biztosítása érdekében, hogy az infláció ne érje utol a reálbéreket. Míg azonban a legtöbb tagállamban a kollektív bértárgyalási folyamatok során a béreket tárgyalások alapján, valamint a szociális partnerek ágazati és vállalati szintű autonómiájára alapozva határozzák meg, csak néhány tagállam alkalmaz automatikus bértárgyalási eljárásokat.

Négy ágazatban végeztek el az ágazati kollektív tárgyalások inflációhoz való igazításának az elemzését: a vegyiparban és a gyógyszeriparban, valamint a fémfeldolgozás és a szolgáltatások (turizmus-vendéglátás és háztartási munka) ágazatában. Az ezekkel az ágazatokkal kapcsolatban összegyűjtött és három tagállamban (Franciaország, Németország és Olaszország) elemzett adatok azt mutatják, hogy a kialakult bérek nehezen tudnak lépést tartani az infláció alakulásával. A legtöbb elemzett esetben a megállapodásos bérek az inflációnál lassabban növekedtek.

A bérmegállapítási gyakorlatok sokszínű képet mutatnak: egyes ágazatokban úgy tűnik, hogy a megállapodásos bérek felzárkóznak az infláció alakulásához, míg más ágazatokban lemaradásban vannak. A tapasztalt eltérések magyarázata egyfajta újraelosztási mintázatra utal, amely szerint a reálbérek növekedése nagyobb mértékű volt az alacsonyabb keresetű munkavállalók esetében, vagy azért, mert a bérskála alján helyezkednek el, vagy egyszerűen azért, mert viszonylag alacsony béreket fizető ágazatokban dolgoznak (turizmus-vendéglátás és háztartási munka).

A minimálbéreknek a bérmegállapítási folyamatban betöltött szerepe különös figyelmet érdemel. Bár Franciaországban és Németországban a kollektív szerződésekben nincs ugyan közvetlen szerepe, közvetett módon mégis érinti a kollektív tárgyalásokat.

Annak ellenére, hogy a bérek kiemelt szerepet játszottak a legutóbbi megújított kollektív tárgyalásokban, ez nem vezetett ahhoz, hogy más témák, például a munkaidő vagy a technológiai változásokhoz való alkalmazkodás kimaradtak volna a megállapodásokból. Igaz azonban, hogy a bérek kérdése sok vitára adott okot a tárgyalási folyamat során, és ez közvetetten hozzájárulhatott ahhoz, hogy a kollektív tárgyalások résztvevői kevesebb figyelmet fordítottak a megállapodásokban szereplő egyéb témákra, annak ellenére, hogy azok nem kevésbé fontosak.

A legutóbbi pénzügyi világválság idején tapasztalt bérmegállapítási feltételekhez képest – amikor a munkanélküliség veszélye arra készítette a szakszervezeteket, hogy (bér)engedményeket tegyenek a munkahelyek biztosítása érdekében –, 2022-ben a munkaerő- és szakemberhiány ezt nagyrészt szükségtelenné tette, és a hiányok megosztásával kapcsolatos szempontok nagyobb szerepet kaptak a tárgyalások során.

A kollektív szerződések elemzése jelentős különbségeket mutat az egyes ágazatok között, amelyek nem mindig vannak összhangban a bérek alakulásának aktuális magyarázataival. A bérek jelentősen nagyobb mértékben emelkedtek a turizmus-vendéglátás és a háztartási munka ágazatában. Bár nehéz megbecsülni az egyes ágazati kollektív szerződésekben megjelenő reálbérnövekedést, mivel a béremelésekhez bizonyos esetekben egyszerű kifizetések is társultak, az adatok azt mutatják, hogy a szolgáltatási ágazatban – amelyet alacsonyabb termelékenység, valamint a készségek, a szakszervezeti tagság és a kollektív tárgyalások általi lefedettség alacsonyabb szintje jellemez – jelentősebb mértékű növekedések mentek végbe, mint a vegyiparban és a fémfeldolgozó ágazatban.

A várakozások és a tényleges fejlemények közötti eltérés magyarázatához figyelembe kell venni a munkaerőhiány szerepét, amely az ebben az ágazatban tevékenykedő szakszervezetek gyengesége ellenére a szolgáltatási tevékenységekért fizetett munkabérek emelkedését eredményezte. Emellett az intézményeknek is megvan a maguk szerepe. A munkabéreknek a fogyasztói árakhoz történő hozzáigazítására szolgáló hivatalos mechanizmus megléte szintén segít megmagyarázni a szolgáltatási ágazatban megvalósult nagyobb mértékű béremeléseket.

Szakpolitikai iránymutatások

- Az infláció visszatért, és bár a várakozások szerint 2025-re folyamatosan lelassul, az előrejelzések szerint az árnövekedés középtávon várhatóan tartós marad. A reálbérek általánosságban tapasztalt tartós csökkenése hosszú távon nem lenne fenntartható, mivel a társadalmi konfliktusok, a szervezett fellépés és a kollektív tárgyalások során felmerülő munkaügyi viták rövid távon eszkalálódhatnak, ami veszélyeztetheti a zöld és digitális kettős átállással kapcsolatos uniós stratégiai célokat.
- Az ágazati alkufolyamatok az elmúlt néhány évben sokat fejlődtek, és az EU-ban különféle minták kezdtek kialakulni. További kutatásra van szükség ezen eltérő tendenciák vizsgálatához, valamint sürgősen lépéseket kell tenni a munkabérekkel kapcsolatos uniós adatok gyűjtésének és időben történő rendelkezésre bocsátásának javítása érdekében, ezzel segítve a gazdaságpolitikai döntéshozatalt.
- Az olyan új elemek, mint a munkaerő- és a szakemberhiány, jelentős mértékben befolyásolják az ágazati kollektív tárgyalásokat. Bár a munkaerőhiány általában a zöld és digitális átálláshoz kapcsolódó munkahelyeket érinti, a szolgáltatási ágazatban végzett tevékenységek esetében is munkaerőhiány tapasztalható az alacsonyabban fizetett munkakörökben. Amint azt az Európai Bizottság a készségek 2023-as európai évének részeként javasolta, a munkaerőhiány mérséklése érdekében meg kell erősíteni a továbbképzésre és átképzésre, a képzésre és a munkavállalási ösztönzők javítására irányuló beruházásokat, valamint az egyes ágazatokra vonatkozó egyéb célzott szakpolitikákat.
- A megfelelő minimálbérekről szóló (EU) 2022/2041 irányelvnek és a 2030-ig tartó időszakra vonatkozó fenntartható fejlődési menetrend fő célkitűzéseinek végrehajtásával összhangban a szociális partnerek autonómiáját tiszteletben tartó közpolitikákat és intézkedéseket kell elfogadni a kollektív bártárgyalások megerősítése, valamint annak biztosítása érdekében, hogy a minimálbérek növekedési rátái és frissítései összhangban maradjanak az inflációval, és védjék az alacsony keresetű munkavállalókat.

További információ

Az emelkedő infláció kezelése az ágazati kollektív bértárgyalások során című jelentés a következő internetes címen érhető el: <https://eurofound.link/ef23005>

Kutatásvezető: Ricardo Rodríguez Contreras

information@eurofound.europa.eu